

„Egy magános árva szív”

Csokonai Vitéz Mihály:

A tihanyi Ekhóhoz

A Reményhez

A tihanyi Ekhóhoz

- Ekhó – nimfa a görög mitológiában, aki szerelmi bánatában elsorvadt, és csak a hangja maradt meg. Mítosza a visszhang eredetét magyarázza .

A tihanyi apátság visszhangot keltő északi oldala. (Forrás: Wikipédia)

Borsos Miklós Tihanyi echo c. szobra (1986).
(Forrás: Wikipédia)

- A mű eredetileg A füredi parton címet viselte (1796?), s csak 1803-ban került be a Lilla-dalok közé, s nyerte el végleges változatát.

Balatonfüredi látkép
Forrás: Facebook
<https://www.facebook.com/thecoakebeach/>

➤ A tihanyi Ekhóhoz

(Olvasókönyv: 47. o.)

- Óh, Tihannak rijjadó leánya!
Szállj ki szent hegyed közül.
Ím, kit a sors eddig annyit hánya,
Partod ellenébe ül.
Itt a halvány holdnak fényén
Jajgat és sír elpusztúlt reményén
Egy magános árva szív.
Egy magános árva szív.
- Míg azok, kik bút, bajt nem szenvednek
A boldogság karjain,
Vígadoznak a kies Fürednek
Kútfején és partjain;
Addig én itt sírva sírok.
És te, Nimfa! amit én nem bírok,
Verd ki zengő bérceden.
Verd ki zengő bérceden.

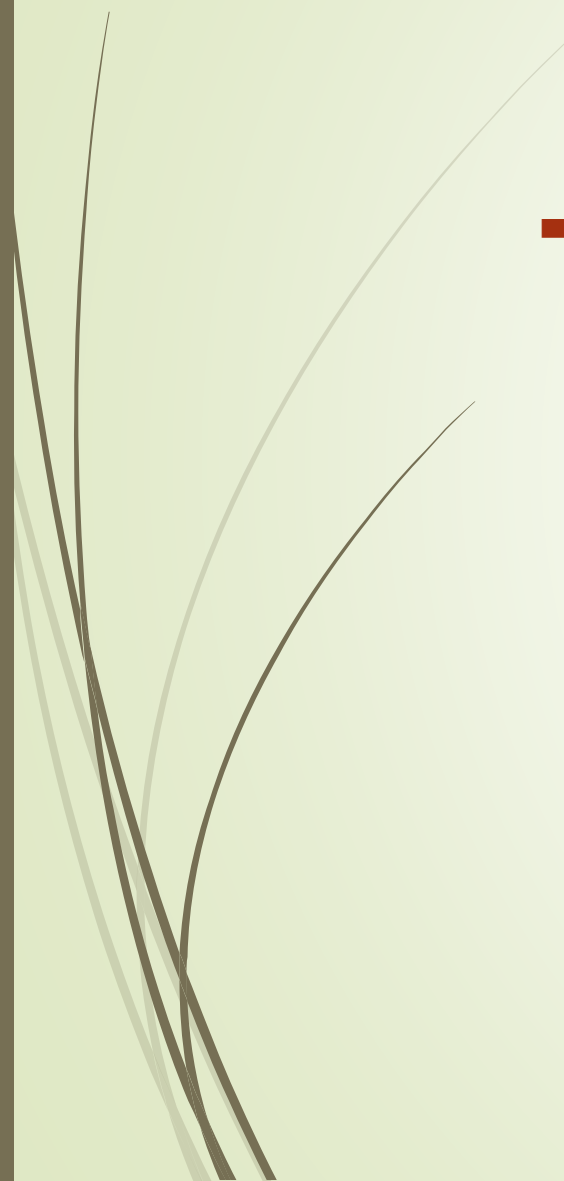
- Zordon erők, durva bércek, szírtok!
Harsogjátok jajjaim!
Tik talám több érzéssel bírtok,
Mintsem embertársaim,
Kik keblekből számkivetnek
És magok közt csúfra emlegetnek
Egy szegény boldogtalant.
Egy szegény boldogtalant.
- Akik hajdan jó barátim voltak
Még felköltek ellenem,
Üldözőim pártjához hajoltak:
Óh! miket kell érzenem,
Amidőn már ők is végre
Úgy rohannak rám, mint ellenségre,
Bár hozzájok hív valék.
Bár hozzájok hív valék.
- Nincsen, aki lelkem vígasztalja,
Oly barátim nincsenek;
Vállat rándít, aki sorsom hallja;
Már elhagytak mindenek.
Nincsen szív az emberekbe:
Hadd öntsem ki hát vaskebletekbe
Szívem bús panasszait.
Szívem bús panasszait.

Lilla is, ki bennem a reménynek
Még egy élesztője volt,
Jaj, Lillám is a tiran törvénynek
S a szokásnak meghódolt.
Hogy vagy most te, áldott lélek?
Én ugyan már elhagyatva élek
A tenger kínok között.
A tenger kínok között.

Óh, van-é még egy erémi szállás,
Régi barlang, szent fedél,
Melyben egy bölcs csendes nyugtot, hálást
E setét hegyekben lél?
Hol csak egy kő lenne párna,
Hol sem ember, sem madár nem járna,
Mely megháborítana.
Mely megháborítana.

Abban, gondolom, hogy semmi jussal
Ellenkezni nem fogok,
Hogyha én egy megvetett virtussal
Itt egy kőben helyt fogok,
S e szigetnek egy szögében,
Mint egy Russzó Ermenonvillében,
Ember és polgár leszek.
Ember és polgár leszek.

Itt tanulom rejtek érdememmel
Ébresztgetni lelkemet.
A természet majd az értrelemmel
Bölcsőbbé tesz engemet.
Távol itt, egy más világban,
Egy nem esmért szent magánosságban
Könnyezem le napjaim.
Könnyezem le napjaim.

-
-
- Itt halok meg. E setét erdőben
A szomszéd pór eltemet.
Majd talám a boldogabb időben
Fellelik sírhelyemet:
S amely fának sátorában
Áll egyűgyű sírhalmom magában,
Szent lesz tisztelt hamvamért.
Szent lesz tisztelt hamvamért

-
- Ekhós vers – Egy verssor utolsó szavát, szavait (vagy akár egy egész sort) visszhangszerűen ismétlő verstípus. Már Balassi Bálint is írt ekhós verset, később Ady Endre is.
 - Az ekhós sorpárok a beszélő érzéseit, gondolatait erősítik meg, illetve megteremtik a vele való együttérzést.
 - A lírai én a megszemélyesített, allegorikus alakhoz intézi beszédét, panaszát.

„Tihannak ríjjadó leányához”. S mintha Tihany nimfája válaszolna a visszhangzó sorokkal.

A vers a Tihanyi-öböl két partja, Füred és Tihany szembeállítására épül.

Tihany – a magány, a csend, a remeteség helye.

Füred - a nagyvilág, a társasági élet, a költőt kebeléből kivető társadalom metonímiája.

➤ **A vers szerkezete:**

➤ Az általánostól a konkrét felé halad – szűkítő tendencia:

➤ Embertársak nagy, tagolatlan tömege ➔ hajdani barátok ➔ Lilla

➤ Ha őt elhagyták az emberek, ő is kivonul a társadalomból – a szentimentalizmus eszméje ez (a magány egyszerre fájó és vigasztaló); Rousseau-t említi. - *kivonulás*

➤ Utal a vers a felvilágosodás eszméire: „ember és polgár leszek”.

-
- **Szentimentalista vonások:**
 - **Érzelmek, lelki folyamatok középpontba állítása, természetbe menekülés, hold, sírás, magányos árva szív**
 - **Műfaja: elégiko-óda:** *Az elégia és az óda műfaji jegyeit ötvöző verstípus, amelyben az ódai emelkedettség elégikus rezignációval társul.*

A Reményhez

(Olvasókönyv: 50. o.)

➤ Földiekkel játszó
Égi tűnemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak Remény!
Kit teremt magának
A boldogtalan,
S mint védangyalának,
Bókol úntalan.
Síma száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
Biztatóm valál;
Hittem szép szavadnak:
Mégis megcsalál.

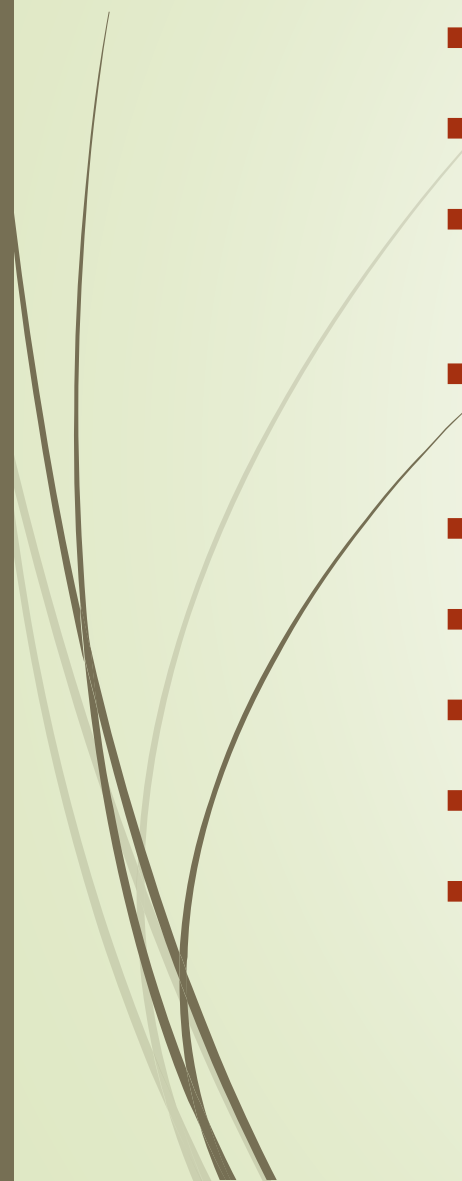
➤ Kertem nárcisokkal
Végig ültetéd;
Csörgő patakokkal
Fáim éltetéd;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel,
Mint a fürge méh,
Repkedtek a friss meleggel
Rózsáim felé.
Egy híjját esmértem
Örömmnek még:
Lilla szívét kértem;
S megadá az ég.

➤ Jaj, de friss rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszmom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Óh! csak Lillát hagytad volna
Csak magát nekem:
Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejténém,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irígyleném.

➤ Hagyj el, óh Reménység!
Hagyj el engemet;
Mert ez a keménység
Úgyis eltemet.
Érzem: e kétségbe
Volt erőm elhagy,
Fáradt lelkem égbe,
Testem földbe vágy.
Nékem már a rét hímetlen,
A mező kisült,
A zengő liget kietlen,
A nap éjre dűlt.
Bájos lágú trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák!
Isten véletek!

-
-
- A Lilla-kötet utolsó költeménye, kiemelt helyen szerepel.
 - Az egykori idill öröme ↔ a jelen sivár szomorúsága
 - Nem csak a költő személyes veszteségéről szól, hanem az emberi létről általában: a boldogságot csalódás követi.
 - A vers felütésében: megszólítás – csalfa, kacér nőként jeleníti meg a reményt – akiben csalódnunk kell.
 - 2. versszak: burjánzó kert- boldogság
 - 3. versszak: hervadt kert- boldogtalanság
 - Kert – lélek metaforája
 - Egyetlen konkrét veszteségről értesülünk: a szerelmi csalódásról.
 - De mintha Lilla elvesztésével mindenfajta remény elvesztése is bekövetkezne.

► Kertem nárcisokkal
Végig ültetéd,
Csörgő patakokkal
Fáim éltetéd;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel,
Mint a fürge méh,
Repkedtek a friss meleggel
Rózsáim felé.
Egy híjját esmértem
Örömmnek még:
Lilla szívét kértem;
S megadá az ég.

Jaj, de friss rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Óh! csak Lillát hagytad volna
Csak magát nekem:
Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejténém,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irigyleném.

-
- Elbúcsúzik mindattól, ami az életet értelmessé tette.
 - A csilingelő versszene, a csengő-bongó rímek oldják a feszültséget. (A vers születése közben oldódott a fájdalom?)
 - A ritmus trochaikus lejtésű.
 - A keresztrímek négysoronként váltják egymást.
 - A vers egy már kész, adott dallamra íródott.
 - Utolsó strófa (az 1. folytatása, a reménytelenség kiteljesítése a halálvággyal): A beszélő belső világa itt kerül igazán elénk; belső folyamatokról olvashatunk: „Érzem”, „erőm elhagy”, „Nékem már”
 - Köztességélmény: ÉG ----- FÖLD

➤ **Felhasznált irodalom:**

- Pethőné Nagy Csilla: *Irodalom 10.*, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Bp., 2013
- OFI – *Irodalom 10.*, Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, 2016
- Dr. Mohácsy Károly: *Irodalom II.*, Korona Nova Kiadó, Bp., 1997.

➤ **Készítette:** Radócki-Dukai Virág